

УДК 378.147

РЕЗУЛЬТАТИ СФОРМОВАНOSTІ ФАХОВОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПРОВІЗОРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ПІСЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ФОРМУВАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Коломієць Т.В.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

У статті розкриті мета та завдання формуального етапу педагогічного експерименту щодо визначення сформованості фахової комунікативної компетентності у майбутніх провізорів під час вивчення дисциплін гуманітарного циклу. Представлені критерії, рівні та показники сформованості досліджуваної компетентності. Висвітлені та проаналізовані результати формуального етапу педагогічного експерименту.

Ключові слова: фахова комунікативна компетентність, гуманітарні дисципліни, іноземна мова (за професійним спрямуванням), провізори, формувальний експеримент.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства вимагає від фахівців фармацевтичного профілю володіння комунікативною компетентністю для вирішення проблем професійного і соціального характеру, успішної міжнародної співпраці. Теорія і практика сучасної освіти вимагають розвитку у працівників фахового спілкування.

Фахова комунікативна компетентність є найважливішою якістю провізора. Для того, щоб ефективно взаємодіяти в науці і практиці, у сфері міжособистих стосунків, фахівцеві фармацевтичного профілю необхідна наявність комунікативних якостей, які є інтеграційним зв'язком ціннісних орієнтації, етичних позицій, прагнень, знань, умінь, професійної фармацевтичної етики. Комунікативні якості є складовою частиною особи фахівця фармацевтичного профілю, його культури поведінки і стосунків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема комунікативної компетентності розглядається у працях Р. Валетт, Н. Гез, С. Головахи, Г. Данченко, Т. Іванової, О. Казарцевої, О. Кравецької, Т. Ладженської, М. Лісіної, В. Панфьорова, Н. Паніної, Р. Парошини, Л. Петровської, Г. Руріка, С. Савіньон, О. Скворцової, М. Станкіна, В. Черевко, Ю. Федоренко, Д. Хаймс.

Дослідженням фахової комунікативної компетентності займалися Г. Балл, Е. Бібікова [2], С. Максименко, В. Приходько, С. Рогов, І. Харді, Н. Чепелева та ін.

Проблему застосування інформаційно-комунікаційних технологій при вивченні гуманітарних дисциплін, в тому числі й іноземної мови (за професійним спрямуванням) досліджували та вивчали І.Є. Булах [3], Л.П. Войтенко, Н.В. Стучинська, Я.В. Цехмістер, О.В. Чалий.

Мета статті. Метою статті є визначення стану сформованості фахової комунікативної компетентності у майбутніх провізорів під час вивчення дисциплін гуманітарного циклу «Іноземна мова (англійська) за професійним спрямуванням» після проведення формуального експерименту.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Вивчення та аналіз досліджень з даної проблеми показали, що у педагогічній літературі відсутні праці, які розкривають особливості підготовки фармацевтичних працівників до фахової комунікативної діяльності. А відтак її об'єктивне розкриття допоможе виявити ті особливості й ефективні педагогічні чинники, що сприяють успішному вирішенню питань щодо формування комунікативного професіоналізму майбутнього фармацевтичного працівника.

Виклад основного матеріалу. Формувальний етап педагогічного експерименту присвячений перевірці ефективності розробленої у процесі наукового дослідження методики формування фахової комунікативної компетентності у майбутніх провізорів засобами ІКТ при вивченні дисципліни гуманітарного циклу «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)».

На формувальному етапі експерименту були сформовані репрезентативні вибірки студентів контрольної (КГ) та експериментальної (ЕГ) груп. Основними методами дослідження на цьому етапі експерименту були педагогічний експеримент, анкетування, статистичні методи опрацювання результатів дослідження.

Формувальний етап експерименту здійснювався впродовж 2013-2014 рр. у процесі викладання дисципліни гуманітарного циклу «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» на 2 курсі фармацевтичного факультету, зокрема на практичних заняттях, де було апробовано розроблену нами методику формування фахової комунікативної компетентності у майбутніх провізорів з використанням ІКТ. У цьому етапі експерименту взяли участь 102 студента (8 академічних груп).

Основним завданням формувального етапу експерименту було експериментально перевірити розроблену методику формування фахової комунікативної компетентності у майбутніх провізорів засобами ІКТ.

До проведення педагогічного експерименту студенти були розділені на дві групи. До ЕГ увійшли 51 студентів (4 академічні групи другого курсу фармацевтичного факультету), до КГ увійшли 51 студентів (4 академічні групи другого курсу фармацевтичного факультету). В ЕГ навчання іноземної мови (за професійним спрямуванням) здійснювалось відповідно до розробленої методики формування фахової комунікативної компетентності засобами ІКТ. Студенти КГ навчалися за стандартними програмами і підручниками.

Для забезпечення рівних умов для студентів усіх груп було враховано, що вони всі мають мінімальні навички з роботи з комп'ютером. Тому спеціальна підготовка зі студентами експериментальної групи не проводилася. Підготовка до самостійного навчання є складовою частиною розробленої методики навчання, спрямованою на професійну підготовку, тому вона входила до змісту навчання.

Для студентів КГ навчальний процес був у традиційній формі практичних занять.

Для отримання оцінки рівня сформованості знань і вмінь студентів після кожного модуля було використано тестування та опитування. Поточний контроль рівня навчальних досягнень дозволив прослідкувати та проаналізувати індивідуальну динаміку змін рівня сформованості фахової комунікативної компетентності студентів під час навчання.

На практичних заняттях з іноземної мови (за професійним спрямуванням) проблемність навчального процесу забезпечувалась такими формами їх організації, як моделювання комунікативної ситуації, ділові та рольові ігри.

Варто зазначити, що необхідно стимулювати студентів до самостійного опрацювання наукової літератури, підготовки доповідей на практичні заняття, заохочувати до написання рефератів (робота з інформаційно-комунікаційними технологіями), участі у проектах з метою формування досвіду вільного висловлювання думок, виступу перед аудиторією (робота в групах і командах). Необхідна також попередня та поточна діагностика сформованості фахових комунікативних умінь (тестування, анкетування).

Як видно з наведеного переліку видів навчальної діяльності, вони значною мірою моделюють реальну професійну діяльність фахівця фармацевтичної галузі.

Аналіз результатів педагогічного експерименту свідчить про те, що у всіх групах спостерігалася позитивна динаміка сформованості фахової комунікативної компетентності, проте результати ЕГ значно вищі, що підтверджують статистичні дані. Результати, отримані на завершальному етапі педагогічного експерименту, підтвердили ефективність розробленої методики формування фахової комунікативної компетентності у процесі навчання іноземної мови (за професійним спрямуванням).

Розглянемо відповіді студентів ЕГ та КГ на анкетування.

Відповідаючи на запитання анкети «Яку оцінку з іноземної мови Ви маєте?», студенти ЕГ дали наступні відповіді: «задовільно» – 37%, «добре» – 45%, «відмінно» – 18%. В КГ студенти відповіли так: «задовільно» – 73,6%, «добре» – 20,6%, «відмінно» – 5,8%.

При відповіді на запитання анкети «Чи є іноземна мова важливою для Вашого професійного майбутнього?», 94,6% відсотків ЕГ обрали варіант «так», 5,4% обрали варіант «не можу оцінити». Слід зазначити, що в ЕГ жоден студент не обрав відповідь «ні». В КГ 65% обрали варіант відповіді «так», 10,2% обрали варіант «ні», 24,8% вказали, що не можуть дати відповідь на це запитання.

При оцінюванні студентами ЕГ власного рівня знань з іноземної мови, відповідь «так, цілком» вибрали 25% (це на 10% більше, ніж в КГ), відповідь «швидше так, ніж ні» – 37,5% (це на 14,5% більше, ніж в КГ), відповідь «важко сказати» вибрали 20,4%, відповідь «швидше ні, ніж так» вибрали 17,1%. Жоден студент не вибрав варіант відповіді «зовсім ні», на відміну 7,7% студентів КГ.

При відповіді на запитання анкети «Наскільки для Вас важливим є опанування іноземною розмовною мовою?» студенти ЕГ вказали наступні відповіді: «дуже важливо» – 83,5%, «не дуже важливо» – 6,5%. Ще 10% опитаних студентів не змогли дати відповіді. Щодо відповідей в КГ, то вони були такими: 71,4% обрали відповідь «дуже важливо», 14,3% – відповідь «не дуже важливо», ще 14,3% не змогли дати відповідь на це запитання.

Аналіз результатів педагогічного експерименту показав, що в ЕГ 97% студентів знайомі з поняттям «комунікативні уміння провізора», порівняно до 80% в КГ.

Відповідаючи на запитання анкети «Чи професійно орієнтована тематика курсу іноземна мова (за професійним спрямуванням) відповідає найбільш типовим ситуаціям соціально-рольової поведінки в межах фахового спілкування?», студенти ЕГ вказали «так» (91%), «ні» (5%), «не можу оцінити» (4%), у порівнянні до КГ, де відповідь «так» обрали 75,3%, «ні» – 20%, «не можу оцінити» – 4,7%.

Аналізуючи результати експерименту, ми дійшли висновку, що на даний час кількість годин (3 академічні години на тиждень) з іноземної мови (за професійним спрямуванням) на фармацевтичному факультеті є недостатньою для якісної підготовки майбутніх провізорів.

Згідно результатів проведеного анкетування, найбільший інтерес у студентів як ЕГ так і КГ

викликають такі форми роботи, як бесіди, читання, аудіювання.

Аналізуючи результати експерименту, ми дійшли висновку, що на даний час кількість годин (3 академічні години на тиждень) з іноземної мови (за професійним спрямуванням) на фармацевтичному факультеті є недостатньою для якісної підготовки майбутніх провізорів.

Згідно результатів проведенного анкетування, найбільший інтерес у студентів як ЕГ так і КГ викликають такі форми роботи, як бесіди, читання, аудіювання.

Всі студенти ЕГ (100%) вважають, що рівень комунікативної компетентності викладача є важливим для викладання іноземної мови (за професійним спрямуванням) у порівнянні з 90,6% студентів КГ. Жоден студент ЕГ не вибрав відповідь «ні» у порівнянні з 2,3% КГ.

Показники рівнів сформованості фахової комунікативної компетентності у майбутніх провізорів за розробленими критеріями наведені у таблиці 1.

Таблиця 1
Показники сформованості фахової комунікативної компетентності у студентів ЕГ та КГ після експерименту

Рівень	Контрольна група		Експериментальна група	
	Кількість студентів	%	Кількість студентів	%
Високий	7	13,7%	15	29,4%
Середній	22	43,1%	28	54,9%
Низький	22	43,2%	8	15,7%
Всього	51		51	

Як видно з таблиці, третина студентів ЕГ (29,4%) продемонструвала високий рівень сформованості фахової комунікативної компетентності у порівнянні з КГ (13,7%). Порівняльний аналіз отриманих даних щодо сформованості фахової комунікативної компетентності свідчить про те, що в ЕГ зросла кількість студентів (84,3%) з високим та середнім рівнем сформованості фахової комунікативної компетентності, і знизилась кількість студентів з низьким рівнем сформованості фахової комунікативної компетентності (15,7%) у порівнянні з КГ, де кількість студентів з низьким рівнем становить 43,2%. Показники сформованості фахової комунікативної компетентності зазнали в ЕГ більших позитивних змін порівняно з показниками в КГ. Результати відображено на рис. 1.

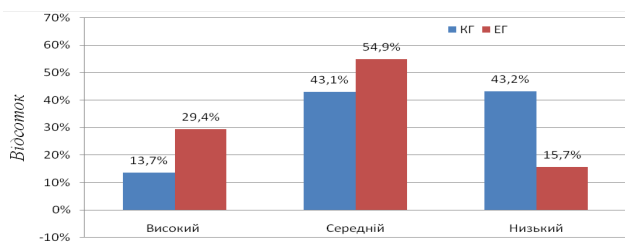

Рис. 1. Показники рівнів сформованості фахової комунікативної компетентності студентів ЕГ та КГ

Дані, отримані в результаті експерименту, які були статистично опрацьовані, підтвердили, що студенти ЕГ показали зміщення сформованості

відповідних компонентів компетентності: когнітивного (сформованість комунікативних знань), поведінкового (сформованість комунікативних умінь) та емоційного (сформованість особистісних якостей) у бік середнього та високого рівнів (табл. 2).

Таблиця 2
Показники сформованості фахової комунікативної компетентності у студентів ЕГ та КГ за встановленими критеріями

Критерій	Рівень	КГ	ЕГ
Когнітивний	Високий	32,6%	56,3%
	Середній	38,7%	30,5%
	Низький	28,7%	13,2%
Поведінковий	Високий	8,9%	15,7%
	Середній	57,5%	65,2%
	Низький	33,6%	19,1%
Емоційний	Високий	16,2%	33,4%
	Середній	65,3%	60,3%
	Низький	18,5%	6,3%

Високий рівень сформованості когнітивного критерію фахової комунікативної компетентності досягли 56,3% студентів ЕГ, що на 23,7% більше від студентів КГ (рис. 2).

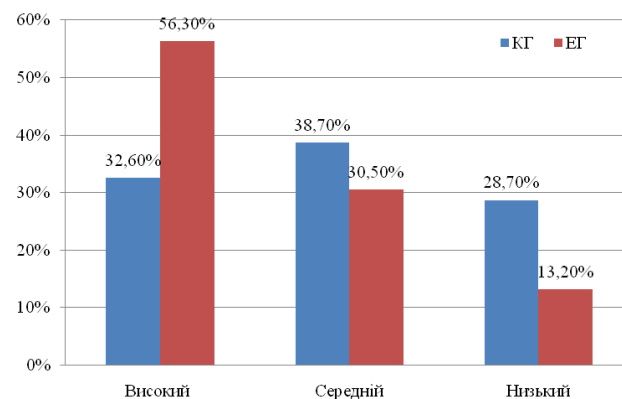

Рис. 2. Показники рівнів сформованості когнітивного компоненту фахової комунікативної компетентності у студентів ЕГ та КГ

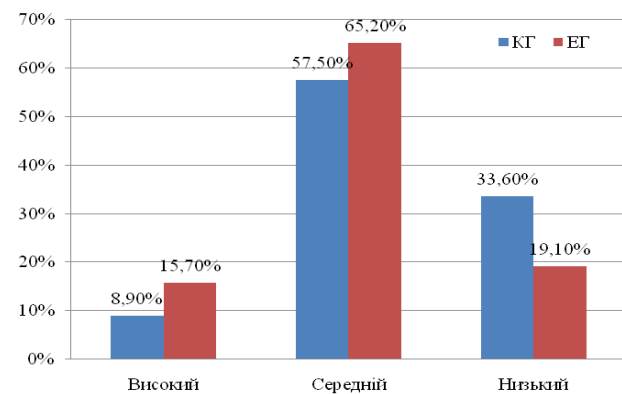

Рис. 3. Показники рівнів сформованості поведінкового компоненту фахової комунікативної компетентності у студентів ЕГ та КГ

Високий рівень сформованості поведінкового критерію фахової комунікативної компетентності досягли 15,7% студентів ЕГ, що на 6,8% більше від студентів КГ. Кількість студентів ЕГ

з високим та середнім рівнем сформованості поведінкового критерію фахової комунікативної компетентності у сукупності становила 80,9%, порівняно з 66,4% студентів КГ (рис. 3).

Високий рівень сформованості емоційного критерію фахової комунікативної компетентності досягли 33,4% студентів ЕГ, що на 17,2% більше від студентів КГ (рис. 4).

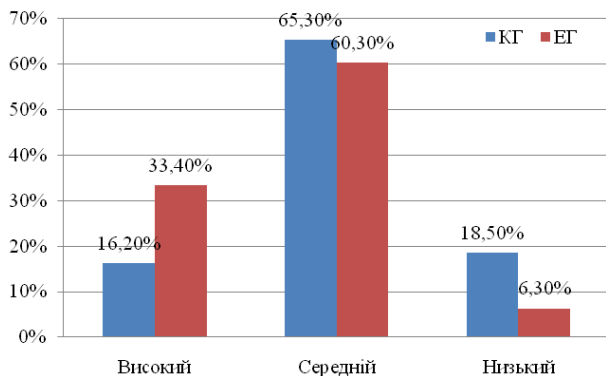

Рис. 4. Показники рівнів сформованості емоційного компоненту фахової комунікативної компетентності у студентів ЕГ та КГ

Аналіз результатів формувального етапу експерименту дав змогу констатувати, що студенти ЕГ мають вищий рівень сформованості фахової комунікативної компетентності у порівнянні зі студентами КГ.

Аналіз результатів експерименту, позитивні відгуки студентів свідчать про ефективність запропонованої нами методичної системи навчання іноземної мови (за професійним спрямуванням).

Студентам ЕГ та КГ на початку і в кінці експерименту пропонувалося оцінити власний рівень сформованості фахової комунікативної компетентності. Пропонувалися наступні варіанти відповідей: «низький», «середній» та «високий». На початку проведення експерименту студенти ЕГ дали наступні відповіді: «низький» – 44,2%, «середній» – 46,6%, «високий» – 9,2%, а студенти КГ оцінили свій рівень сформованості фахової комунікативної компетентності таким чином: «низький» – 41,8%, «середній» – 52,1%, «високий» – 6,1%. В кінці експерименту студенти ЕГ та КГ дали такі відповіді: 14,3% студентів ЕГ обрали варіант «низький» у порівнянні з 38,1% студентів КГ, 48,3% студентів ЕГ обрали варіант «середній» у порівнянні з 41,5% студентів КГ, 37,4% студентів ЕГ обрали варіант «високий» у порівнянні з 20,4% студентів КГ. Як бачимо з результатів експерименту, у студентів ЕГ вищі показники сформованості фахової комунікативної компетентності на «високому» (на 17% вище, ніж в КГ) та «середньому» рівнях (на 6,8% вище, ніж в КГ).

Список літератури:

1. Аврахова Л. Я., Паламаренко І. О., Яхно Т. В., Лимар Л. В. та ін. English for pharmacists // за ред. Л. Я. Аврахової. – К.: Медицина, 2009. – 368 с.
2. Бибилова Э. В. Методика формирования иноязычной коммуникативной компетентности будущих экологов / Э. В. Бибилова // Сборник материалов научно-практической конференции. – Минск, 2006. – С. 54-64.
3. Булах І. Є. Комп'ютерна діагностика навчальної успішності / І. Є. Булах. – К.: ЦМК МОЗ України, 1995. – 221 с.

За результатами оцінювання студентами ЕГ та КГ власного рівня сформованості фахової комунікативної компетентності до та після експерименту можемо зробити висновок, що наявна позитивна динаміка, зокрема в студентів ЕГ після експерименту варіант відповіді «високий» збільшився на 38,2%, варіант відповіді «середній» збільшився на 1,7%, а варіант відповіді «низький» зменшився на 29,9% (рис. 5).

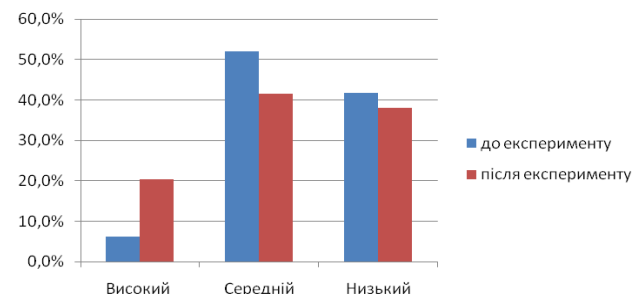

Рис. 5. Оцінювання студентами ЕГ своїх рівнів сформованості фахової комунікативної компетентності до та після експерименту.

У студентів КГ також спостерігається позитивна динаміка змін, зокрема студенти КГ після експерименту обрали варіант відповіді «високий» на 14,3% більше, ніж до експерименту, варіант відповіді «середній» зменшився на 10,6%, а варіант відповіді «низький» зменшився на 3,7%.

Висновки. Експериментальне дослідження підтвердило ефективність розробленої методичної системи формування у майбутніх провізорів фахової комунікативної компетентності у процесі навчання іноземної мови (за професійним спрямуванням). Аналіз отриманих результатів дозволяє стверджувати, що основна мета дослідження – перевірка ефективності методики формування у майбутніх провізорів фахової комунікативної компетентності у процесі навчання гуманітарної дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)», досягнута.

Проведена діагностика рівнів розвитку сформованості у майбутніх провізорів кожного компонента фахової комунікативної компетентності, виконане статистичне опрацювання отриманих даних на всіх етапах дослідно-експериментальної роботи дає можливість зробити висновки, які є статистично достовірні, про позитивний вплив реалізованої методичної системи формування досліджуваної компетентності.

Результати дослідження підтвердили, що розроблена методична система забезпечує створення сприятливого навчального середовища для формування у майбутніх провізорів формування фахової комунікативної компетентності у процесі навчання дисципліни гуманітарного циклу «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)».

4. Рурік Г. Л. Комунікативна компетентність як складова професійної майстерності учителя та засіб побудови гуманних взаємин між учасниками навчально-виховного процесу / Г. Л. Рурік // Формування професійної компетентності майбутнього вчителя в умовах вищого навчального закладу: наук. пос. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – С. 344-380.

Коломиец Т.В.

Национальный медицинский университет имени А.А. Богомольца

РЕЗУЛЬТАТЫ СФОРМИРОВАННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У БУДУЩИХ ПРОВИЗОРОВ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ГУМАНИТАРНЫХ ДИСЦИПЛИН ПОСЛЕ ПРОВЕДЕНИЯ ФОРМИРУЮЩЕГО ЭКСПЕРИМЕНТА

Аннотация

В статье раскрыты цель и задачи формирующего этапа педагогического эксперимента по определению сформированности профессиональной коммуникативной компетентности у будущих провизоров при изучении дисциплин гуманитарного цикла. Представлены критерии, уровни и показатели сформированности исследуемой компетентности. Освещены и проанализированы результаты формирующего этапа педагогического эксперимента.

Ключевые слова: профессиональная коммуникативная компетентность, гуманитарные дисциплины, иностранный язык (по профессиональной направленности, провизоры, формирующий эксперимент).

Kolomiets T.V.

National O.O. Bogomolets Medical University

THE RESULTS OF FORMATION OF THE PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE IN FUTURE PHARMACISTS DURING THE STUDY OF HUMANITIES AFTER THE FORMING EXPERIMENT

Summary

The article deals with the purpose and objectives of the formative experiment to determine formation of the professional communicative competence of future pharmacists in the study of the humanities. Criteria, levels and parameters of formation of this competence are represented. The results of the formative stage of pedagogical experiment are covered and analyzed.

Keywords: professional communicative competence, humanities, foreign language (due to vocational direction), pharmacist, forming experiment.